

Sygn. akt III USKP 151/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka (przewodniczący)
SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)
SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania M. G.
od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
z udziałem R. G.
o objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 października 2022 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z dnia 12 lipca 2019 r., sygn. akt III AUa 71/19,

- I. oddala skargę kasacyjną,**
- II. zasądza od pozwanego Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz M. G. i R. G. po 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z 13 listopada 2018 r. oddalił odwołanie M. G. od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z 26 października 2017 r., stwierdzającej ustanie ubezpieczenia społecznego rolników R.G. od 28 sierpnia 2014 r.

Zainteresowany R. G. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników od 2004 r. jako domownik i prowadził działalność gospodarczą w zakresie usług budowlanych od 2009 r. Był też zleceniobiorcą na rzecz koła łowieckiego, z którego otrzymywał ustalone wynagrodzenia. Sąd Okręgowy stwierdził, że spór dotyczy tylko prawa. Wskazał na zmianę ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników od 1 stycznia 2015 r. przez wprowadzenie regulacji art. 5b pozwalającej na pozostanie w ubezpieczeniu społecznym rolników także gdy wykonują zlecenie, z zastrzeżeniem, że przychód w rozliczeniu miesięcznym nie przekracza połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę, a po zmianie regulacji nie przekracza minimalnego wynagrodzenia za pracę. Sąd uznał, iż nowa regulacja, obejmując też abolicją okres przed 1 stycznia 2015 r., nie ma zastosowania do R. G., gdyż w sierpniu 2014 r. z tytułu wykonywania umowy zlecenia otrzymał wynagrodzenie w wysokości 1.570 zł, a kwota minimalnego wynagrodzenia za 2014 r. wynosiła 1.680 zł (z czego połowa wynosiła 840 zł), zatem limit przychodu w sierpniu 2014 r. został przekroczony. Sąd nie uwzględnił stanowiska ubezpieczonej, iż zwrot „w rozliczeniu miesięcznym nakazuje uwzględniać średni przychód miesięczny w okresie rocznym”. W ocenie Sądu intencją wprowadzenia art. 5b było umożliwienie kontynuowania ubezpieczenia społecznego rolników osobom, które uzyskują niewysokie comiesięczne dochody. Przepis art. 5b stanowi wyrażnie o rozliczeniu miesięcznym, nie zaś rocznym – wówczas dopiero słuszną byłaby koncepcja podzielenia kwoty wynagrodzenia uzyskanego z tytułu umowy zlecenia przez 12 miesięcy.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie uwzględnił apelację M. G. i R. G.. Wyrokiem z 12 lipca 2019 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego oraz decyzję pozwanego i ustalił, że R. G. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników od 28 sierpnia 2014 r. oraz ustalił obowiązek dalszego opłacania składek. Sąd Apelacyjny nie zgodził się z wykładnią art. 5b ustawy przyjętą przez pozwanego i Sąd Okręgowy. Na skutek nowelizacji i wprowadzenia art. 5b oraz przepisu przejściowego w ustawie

zmieniającej, R. G. zyskał możliwość skorzystania z abolicji polegającej na odstąpieniu przez pozwanego od wydania decyzji wyłączającej go z rolniczego ubezpieczenia społecznego. Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska co do kwoty granicznej z art. 5b albowiem nie została przekroczona i dlatego nie istniała podstawa do wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników. Rozliczenie miesięczne uwzględnia cały dochód osiągnięty przez rolnika w ciągu danego roku kalendarzowego, a nie przychód uzyskany w skali jednego miesiąca. Sąd w uzasadnieniu odwołał się do argumentacji K. Ślębzaka w artykule „Ubezpieczenie społeczne rolników a wykonywanie pracy na podstawie umowy zlecenia” (Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2018/2) oraz do wyroku Sądu Apelacyjnego z 26 marca 2019 r. w sprawie III AUa 465/18. Skoro R. G. w 2014 r. z tytułu wykonywania umów zlecenia osiągnął przychód w łącznej kwocie 3.440 zł (za sierpień 1.570 zł, za październik 1.870 zł), to w rozliczeniu miesięcznym wynosi niespełna 290 zł. Ubezpieczony nie przekroczył kwoty granicznej. Nie było zatem podstaw do wyłączenia go z rolniczego ubezpieczenia społecznego.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie art. 5b ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez błędną interpretację i przyjęcie, że wyrażenie ustawowe *rozliczenie miesięczne* przychodów z tytułu umowy, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt. 4 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych lub powołania do rady nadzorczej należy interpretować jako rozliczenie miesięczne z całego roku kalendarzowego. Na tej podstawie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i wydanie orzeczenia co do istoty sprawy poprzez ustalenie, że R. G. nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia emerytalno-rentowego, wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego w okresie od 28 sierpnia 2014 r. i nie ma obowiązku dalszego opłacania składek.

M. G. i R. G. wnieśli o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut skargi kasacyjnej nie jest zasadny.

W systemie prawa prawodawca rozróżnia okresy rozliczeniowe, na przykład miesięczne, roczne. Wówczas znaczenie mają granice temporalne terminu, czyli początek i koniec danego okresu (np. miesięcznego, rocznego).

Inne znaczenie ma wyrażenie dotyczące rozliczenia miesięcznego, które nie jest równoznaczne z okresem rozliczeniowym miesięcznym, rocznym, gdyż dotyczy sposobu ustalenia wyniku aplikowanego algorytmu w odniesieniu do okresów miesięcznych. Przykładowo mamy okresy rozliczeniowe trzymiesięczne albo czteromiesięczne (równoważnego czasu pracy – art. 135 § 2 i 3 k.p.), kwartalne (art. 104 ustawy o podatku od towarów i usług). Z drugiej strony są rozliczenia miesięczne i roczne, czyli przykładowo po upływie roku kalendarzowego w stosunku rocznym lub miesięcznym (art. 41b ust. 1 ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy ...). Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonuje rozliczenia miesięcznego przychodów mających wpływ na prawo do świadczenia lub do zachowania jego wysokości w poszczególnych miesiącach danego roku (art. 103-105 ustawy emerytalnej), co potwierdza, że pojęcie rozliczenie miesięczne dotyczy metody obliczania, której wynik rzutuje na prawo do świadczeń (emerytury lub renty) lub ich wysokość, a nie okresu (terminu) jednego miesiąca.

Sąd powszechny zasadnie przyjął, iż użyte w art. 5b ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wyrażenie „w rozliczeniu miesięcznym”, dotyczy sposobu ustalenia wyniku za pomocą „rozliczenia miesięcznego” (algorytmu). Wyrażenie to nie może być rozumiane jako jeden miesiąc, czyli okres jednego miesiąca, chyba że w danym przypadku nie ma podstaw do przyjęcia, że okres rozliczeniowy może być dłuższy niż jeden miesiąc, co nie występuje w tej sprawie wobec regulacji z art. 4 ustawy zmieniającej z 23 października 2014 r., pozwalającej na objęcie nowym rozwiązaniem sytuacji przed 1 stycznia 2015 r., czyli na zastosowanie rozliczenia miesięcznego z art. 5b ust. 1 ustawy systemowej.

Skoro w art. 5b ust. 1 używa się tylko wyrażenia „w rozliczeniu miesięcznym” a brak jest określenia okresu rozliczeniowego miesięcznego, to nie ma podstaw do przyjmowania, aby rozliczenie miesięczne zawężać tylko do okresu miesiąca, w którym ubezpieczony otrzymał przychód ze zlecenia. Wyrażenie „w rozliczeniu miesięcznym” uzasadnia stwierdzenie, że chodzi tu o algorytm, w którym przychody

dzieli się przez liczbę miesięcy danego okresu rozliczeniowego. Uprawnione może być stwierdzenie, że chodzi o 12-miesięczny okres rozliczeniowy. Skoro rolnik może prowadzić działalność gospodarczą do wysokości określonych dochodów, które w aspekcie utrzymania ubezpieczenia społecznego rolników rozlicza się co roku, a na działalność gospodarczą - art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - składają się wszak pojedyncze umowy cywilne (zlecenia), to również dla samodzielnego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym z art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, czyli dla zlecenia poza działalnością gospodarczą, okresem rozliczeniowym *per analogiam* również może być okres roczny z zastosowaniem rozliczenia miesięcznego, czyli okres roczny wynikający z art. 5a ust. 2 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. W rozliczeniu miesięcznym chodzi więc o średnią miesięczną a nie tylko o przychód uzyskany w danym miesiącu.

Czym innym są wskazywane w skardze kasacyjnej ustawowe wyrażenia „w przeliczeniu na okres miesiąca” lub „podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe w danym miesiącu jest niższa ...” z art. 9 ust. 1a i art. 9 ust. 2c ustawy systemowej, bo przedmiot regulacji tych przepisów oraz znaczenie są odrębne od regulacji z art. 5b ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Wskazane przepisy ustawy systemowej mają na celu ograniczenie zbiegów tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym w systemie powszechnym, co różni się z celem nowej regulacji dotyczącej ubezpieczenia społecznego rolników, bowiem chodzi o to, aby rolnicy i domownicy utrzymywali podstawowe ubezpieczenie rolnicze i nie podlegali automatycznie wyłączeniu z jednostkowych zleceń, które mogą wykonywać bez utraty rolniczego ubezpieczenia społecznego, a które wynikają z reguły z niedużej ich aktywności, w tym społecznej, samorządowej, lub podobnej działalności, za którą w rozliczeniu miesięcznym, a nie w danym miesiącu uzyskują stosunkowo niewielkie (średnie) przychody.

Skarżący wskazując przykładowo na art. 9 ust. 1a ustawy systemowej pomija, że właśnie w tej regulacji dokonuje się przeliczenia podstawy składek (przychodu) „na okres miesiąca”, czyli chodzi w niej o rozliczenie miesięczne.

Taki kierunek wykładni nie jest sprzeczny z zasadą, iż ubezpieczenie społeczne wyłącza ubezpieczenie społeczne rolników. Zakres dozwolonej

działalności gospodarczej w przypadku rolnika nie jest bowiem dowolnie szeroki, podobnie zlecenia (art. 5a ust. 1 pkt 5 i art. 5b ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). Znajduje to potwierdzenie w późniejszej zmianie nowej regulacji poprzez zwiększenie górnej granicy przychodu z połowy do minimalnego obecnie wynagrodzenia za pracę.

Należy zatem podzielić również dalszą argumentację Sądu Apelacyjnego, zasadnie odwołującą się także do analizy prof. Krzysztofa Ślebzaka (Ubezpieczenie społeczne rolników a wykonywanie pracy na podstawie umowy zlecenia, PZS 2018/2).

Uprawniona jest zatem teza, że użyte w art. 5b ust. 1 wyrażenie „w rozliczeniu miesięcznym” dotyczy algorytmu wyliczenia średniego miesięcznego przychodu z umowy zlecenia a nie miesięcznego okresu rozliczeniowego.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[as]